

У ПОЖЕШКОМ ЗАТБОРУ

Наређено ми је да из Пожеге хитно одем до страже која је чувала каце са бензином испод Пријановића и да им кажем да се повлаче. Немци су наступали. Почела је евакуација слободне територије. Сви смо се прикупили и пошли према Милатовићима да пређемо Моравицу. На самом мосту чули смо камионе. Кад смо скренули и погледали према Полсеги, видимо да наступају Немци. Преко једне платице отишли смо у Горобиле, а одатле одмах кренули за Годовик. Тамо смо нашли Љуба Мићића и још много бораца и избеглица из Пожеге. Тада смо дознали да су кеки изгинули приликом изласка из вароши од немачких авиона.

Четници су се по доласку Немаца најпре појавили у нашем селу без оружја. Причало се да су их Немци разоружали негде у Добрињу. Али, они су ое брзо поново наоружали и одмах поЧели своје старе послове: пијанчили су, лутали по селу и приређивали богате шзбе у партизанским кућама.

Ја сам се из Годовика вратио у Горобиле да видим шта се по селу ради, а одмах затим отишао сам у Северово, нашао наше другове и испречао им како четници прете. Рекли су ми да су Љубо Мићић и Миле Фарбин отишли за Гривску. Отишао сам и нашао их у кући Добривоја Вучићевића. Ту сам нашао и Драгана Кораћа из Раоне. Обавестио сам их о ситуацији у нашим оелима и преноћио у тој кући. Сутрадан смо дознали да је у Добра-
• ч а в о ђ е н а велика борба са четницима и да је доста на(ших
другова рањено. Неки рањеници из те борбе дотерани су у Гривску, где је код школе формиран партизански санитет, Међу рањеним био је и Војко Станић из Горобиле. Санитетска служба у Гривској није имала инјекција против тетануса, а Љубо Мићић знао је да код моје куће има тих идлекција па ми је предложено да у току ноћи одем до Горобиле и донесем тих инјекција, јер је прегила опасност да наступи тровање. Око поноћи сам стигао у Горобиле и најпре сам обавестио жену Војка Станића да је Војко рањен, а одмах затим купио инјекције и нешто завоја и до шест сати ујутру био сам поново у Гривској.

Преданили смо у Гривокој и сутрадан кренули у Крушчицу, па одатле у Бјелушу. Око куће Јулке Лазаревић у Бјелуши било се сакупило доста бораца из разних крајева. Добривоја Вучиће-

вића и мене је одатле Љубо Мићић посало у Бреково. Тамо смо однели и предали једно писмо у штаб Паргизанског одреда „Јово Курсула“. Чим смо се вратили послали су нас са новим писмом у Високу.

По повратку у Бјелушу сели смо да вечерамо. Баш тада на капији се изненада појавио Рађен Филиповић из Милићевог Села. Многи од нас су знали да је Рађен био возач и возио неки ауто код Врховног штаба. Салетели смо га питањима. Он је причао да је из Ужица возио неке ствари све док је имало пута на Златибору а онда су неке ствари однели људи, а неке су закопане, кола су уништена, а он се вратио да нађе људе из свог краја и да; *цм.* се придружи. Рекао је још да мо'ра ићи својој кући у Милићево Село да оклони неке важне ствари и да ће се одмах потом вратити. Љубо Мићић је тада одредио мене да кренем с Рађеном јер сам добро познавао терен, а кад ое будемо враћали рекао нам је да нађемо и понесемо још санитарског материјала и пиштољске муниције.

После вечере Рађен и ја смо кренули у правцу Гривске. Стигли смо у зору и преданили у некој старој кући Добривоја Вучићевића. По селу су оргијали четници.

У Милићевом Селу Рађен је остао код своје куће, а ја сам продужио у Горобиље. Ближила се зора. Прилазећи кући приметим код једне крушке недалеко од моје куће неке људе с пушкама. Уђем у кућу и ту нађем сина Душана. И он се вратио из чете. Био је озбиљно болестан. Жена је ишла код лекара и докела доста лекова. Одмах за мном у кућу су ушли четници. Најпре су питали да ли имам оружје. Одговорио сам да немам. Претресли оу све по кући и кад ништа нису нашли узели су једну близу мог сина Луке, а мени и болесном оину Душану наредили да пођемо с њима. Молио сам да болесног сина оставе, показивао шмилу лекова, али није вредело. Четник Радисав Николић из Пожеге на то је подругљиво одговорио: „Ми ћемо њега излечити!“ Са овим Николићем било је још доста четника из Пожеге и околине, а само један међу њима са војничком униформом и чином нар-едника није ми био познат.

Водили су нас донекле па су мени наредили да се вратим у кућу, али да из куће кигде не излазим. Четници су покупили још неке партизане и партизанске сараднике и одвели их у школу. Код мене у кућу све до сутрадан сваки час су упадали четници да виде да нигам побегао.

Сутрадан су четници наставили хајку на људе по селу. Прва група похватаних већ је отерана из школе у Горобиљу у пожешки затвор. Одмах затим мене су дотерали у горобиљску школу и затворили. С разних страна четници су опет доводили и у школу затварали нове људе. Мене оу ухватили и у школу довели Лео Гавриловић и Стеван Ђуришић. У затвору је команду преузео

Гвозден Јешић. Од куће Ратомира Станића дотерали су неколико буради бензина. Затим су сднекуда дотерали 12 сандука муниције.

Отерали су нас у затвор у Пожеги. Понели су и нађену муницију **и** иредали Немцна.

У пожешком затвору почела су саслушавања **и** прва суђења. Био је формиран најпре неки четнички преки суд **и** почела су поједначна саслушања, а онда је све то нагло прекинато и све нас звали су да идемо у Милићево Село и одатле с четницима кренемо у борбу против партизана у Виокој. Из неких разлота до тога није дошло. Цео јануар 1942. године провели смо у пожешком затвору и нико нас није питао ни за шта. Храну смо добијали од својих кућа.

У фебруару 1942. године састављен је четничко-немачки преки суд и почела су суђења, Преки суд сачињавали су Вучко Игњатовић, Бране Жупић, Милош Марковић, Милош Глишић, Никола Павковић, неки пор-учник Луковић из Латвице, један наредник из Пожеге кога су звали Кемевија, још један наредник из Ваљева (он је стално стајао са корбачем и батинао) и један немачки официр. Запионик је водила Олга Петровић из Пожеге. На тим суђењима неки су добили батине, мањи број пуштен је, а нас седам осуђено је на смрт. То су били: Љубивоје Ковачевић из Добриња, Радош Маринковић из Дрежника, Лазар Миланковић из Луњевице, Љубомир Станић из Горобила, један друг из Звечке код Обреновца, један ђак пољопривредне школе из Ваљева, један машибравар из Обреновца и један млађи човек из Шљивице који је учио неки занат у Ужицу.

По завршеном суђењу враћени смо у затвор и одвојени у заобнубоу. Одатле смо ишли поново те иам је судија Жугић саопштио пресуду. Рекао је да смо осуђени на смрт стрељањем, да немамо право жалбе и да ће пресуда бити извршена сутрадан.

Ноћ је протекла — ко зна како. Чим је свануло, пред затвор је дошао Миладин Механџић из Расне са збројовком о рамену и шетао ое око затвора све док није дошло време за стрељање. Немци су опколили затвор и поставили митраљезе. Жандарм — кључар затвора отворио је затвор и прочитао имена четворике затвореника. Рекао им је да изађу напоље. Нас три смо остали у соби. Ону четворицу жандарми су повезали жицом и извели напоље. Онај дечак из Шљивице почео је да кука. Био је везан с деоне стране Љубивоја Ковачевића, а иза њих она два Обреновчана. Немци су их кренули напред, а за њима је ишао Миладин Механџић. За њима је отишла остала поворка. Ми смо све то гледали кроз затворски прозор.

Прошло је неколико времена па се зачуо пуцањ машинке.

Очекивали смо да ће се одмах вратити да и нас одведу. После неког времена појавио се затворски кључар Миладин Богдановић и превео нас из те собе у другу велику собу где је било

још доста затворенжа. Он ;нам је тада рекао да је долазио неки иемачки официр, који швори чисто српоки, и да је рекао да нас тројица нисмо заелужили смртне казне.

Поеле мало времена у затвор је доведен Новак Живковић, после њета довели оу Милана Петронијевића и нешто касније Драгана Кораћа из Расне. Мене су почели да изводе из затвора да обављам разне послове. Са мном је излазио и Петар Радојичић. Цепали омо дрва жандарму Љубивоју Јовићевићу, затим за четничку команду места и др. Увек нас је на те послове водио четник Стеван Кајтара из Расне.

Једног дана у фебруару 1942. године док омо оекли дрва пред командом места, однекуда иопаде један четник и вели на-шем стражару:

— Ево вам Љуба Мићића!

Окренули СМБ се и видели смо Љуба Мићића. Спроводе га два четника. На ногама је имао неке опанке, али су табани одоз-до били саовим голи. Газио је тако по онегу. На рамену је ношо једну зобницу, а о врату су му четници обешили велико звоно, каква су се стављала говедима по Златибору. Прошао је мирно поред нас и гласно нам каже: „Здраво!“ Уведоше га у команду места. Командант места у Пожеги тада је био Драгутин Илић Ђедо из Рожаца. После извесног времена тројица четника прове-ли су га у правцу пожешке железничке станице са целом оном опремом у којој је доведен. Нас су после неког времена вратили у затвор, а мало је потрајало па су ту довели и Љуба Мићића.

Одмах је Љубо Мићић позван на саслушање. Водили су га често и враћали. Питали су га шта је ко од нас радио за време партизана. Он је причао да се не сећа и додавао да је свако мо-рао радити оно што му се нареди... Свако вече Љубо нам је у затвору причао шта су га питали и шта им је одговарао. Никога од осталих затвореника није теретио, Дозволили су му поете од куће. Од своје куће добијао је и храну. Али долазили су неки пут и неки четници из села, псовали и називали га најгорим име-нима. Неки Маслар из Пилатовића долазио је и пљубао га, нази-вао га издајником и још много погрда говорио. Врећали су га и Јоксим Димитријевић из Горобилџа и Миљко Марјановић из Ба-кионице. Љубо Мићић је ове то мирно слушао, а на крају би обично мирно рекао:

— Све ће се то доцније видети! . .

Шестог и оедмог марта 1942. године заседао је преки суд, који је осудио Љуба Мићића. После првог дана суђења вратили су га у нашу собу. Тада је говорио:

— Мене ће сигурно убити. А ви који останете живи виде-ћете да ће победа бити наша.. .

После друшг дана суђења одвели су га у једну затворску собу у којој није било никога. Дали су му беле свеће, шибицу,

ноклошко табака хартије и оловку и рекли му да ту напише нешто што није казао или је заборавио, а уједно су му саопштили да је ооуђен на смрт и да ће се пресуда извршити осмог марта 1942. шдине у шест часова ујутру.

Целе те ноћи, између седмог и осмог марта, Љубо је седео и нешто писао.

Око шест чаоова ујутру кључар је отворио опољна врата и ушао у затворску самицу.

— Шта радиш чика Љубо? — питао га је оаовим мирно,

— Ништа... Је ли време, Милиеаве? — питао је стари Мићић.

— Јесте! — кратко је одговорио кључар.

Љубо је устао и сам изашао на опољна врата. Пред вратима су чекали жандарми. Ту су били наредник Живковић и поднаредник Ковачевић. Мало даље од њих стајао је немачки официр са неком лампом издигнутом увис. Чим се Љубо појавио на вратима, жандарми су га ухватили за руке. Кључар је одмах затворио врата. Више нисам могао ништа видети.

Кроз два-три минута чула су се два или три пуцња. Превели су га преко пута затвора и ту га убили.

Кад је добро свануло кључар је отишао и покупио оне хартије што је Љубо писао. Давао нам је да то читамо. Ништа од окога што је било написано нисмо много разумели. Писао је нешто о пчелама, кошницама и јабукама. Кључар је то покунио и некуд однео.

После тога кључар се вратио, отворио врата и истерао нас напоље. Преузели су нас четници и жандарми којима је командир био неки Удовичић. Дадоше нам лопате, крампове и ручна колица па нас дотераше на пожешки пијац да чистимо снег. Била је субота. То је тада у Пожеги био пазарни дан. Снег се већ отопио, али је по пијацу остао лед. Кад смо дошли до кантарцинице, на неким даскама на великој колској ваги угледали смо мртвог Љуба Мићића. Стомак му је био расечен и видела су се црева. Крај њега је као стражар с пушком шетао неки Маслар из Пилатовића, Зјвали су га Ђио. Чим смо пришли ближе довикнуо је:

— Гледајте! Слушајте! Говори вам Љубо Мићић! И ви ћете скоро одавде говорити! . .

Љубомир СТАНИЋ